

En sammanfattning av Sveriges utkast till naturrestaureringsplan

1. Introduktion

Naturrestaureringsförordningen (EU) 2024/1991 trädde i kraft den 18 augusti 2024.

Förordningen syftar till att åstadkomma en långsiktig och varaktig återhämtning av biologisk mångfald. Förordningen ska samtidigt bidra till EU:s mål för begränsning av och anpassning till klimatförändringar, markförsämringsneutralitet, livsmedelstrygghet och uppfyllandet av internationella åtaganden. Ett utkast till nationell restaureringsplan ska lämnas i enlighet med EU:s planformat senast 1 september 2026. Kommissionen har därefter uppemot 6 månader att återkomma med kommentarer på planutkastet. Efter det har Sverige 6 månader på sig att återkomma med en slutlig plan, dvs senast 1 september 2027.

Naturvårdsverket fick i september 2024 i uppdrag av regeringen att tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk samt Boverket att ta fram ett förslag till en nationell restaureringsplan. Arbetet redovisades den 27 februari 2026.

Myndigheternas uppdrag var att ta fram ett förslag till plan för att nå förordningens mål men som samtidigt inte medförde mer långtgående kostnader eller begränsningar, i synnerhet för svenska företag, än nödvändigt. Flexibiliteten som finns i förordningen skulle analyseras och nyttjas till fullo där det är möjligt. För att skydda svenska företags konkurrenskraft i genomförandet av EU-förordningen skulle förslaget till plan och eventuella författningsförslag inte heller gå utöver miniminivån i förordningen.

Den plan som regeringen har lämnat in skiljer sig från det förslag som myndigheterna tog fram. Regeringens plan innehåller färre och mer övergripande åtgärdsförslag, och den utgår framför allt från det breda naturvårdsarbete som redan görs. Regeringen anser att det inför det fortsatta arbetet med planen behövs bättre konsekvensutredningar av de förslag på åtgärder som myndigheterna tog fram, inte minst vad gäller kostnad för enskilda, näringsliv och för det offentliga. Utkastet kommer att utvecklas i nära dialog med kommissionen samt berörda myndigheter och aktörer för att utforma Sveriges slutgiltiga plan.

2. Bakgrund

Art- och habitatdirektivet och Naturrestaureringsförordningen

Art- och habitatdirektivet (rådets direktiv 92/43/EEG) utgör en central del av EU:s regelverk för naturvård. Det antogs år 1992 och syftar till att bevara biologisk mångfald genom att säkerställa att utpekade arter och livsmiljötyper uppnår eller bibehåller gynnsam bevarandestatus inom EU. Direktivet syftar till att bevara arter och livsmiljötyper av gemensamt intresse för unionen och att dessa ska uppnå eller bibehålla gynnsam bevarandestatus. För att nå detta mål har medlemsstaterna bland annat inrättat Natura 2000-områden och infört regler om skydd mot försämring. Naturrestaureringsförordningen bygger i stor utsträckning på det ramverk som redan finns i EU:s art- och habitatdirektiv och fastställer tidsatta mål. Naturrestaureringsförordningen kompletterar direktivet genom att

införa bindande krav på restaurering av natur som redan har försämrats. Naturrestaureringsförordningen innehåller bindande mål för restaurering av bland annat våtmarker, gräsmarker, skogar, sjöar och vattendrag, kustmiljöer och marina ekosystem. Senast 2030 ska restaureringsåtgärder ha vidtagits på minst 30 procent av den samlade arealen livsmiljötyp som inte bedömts vara i gott tillstånd. Den andel som ska omfattas av restaureringsåtgärder ökar därefter till 60 procent år 2040 och 90 procent år 2050. Därutöver ska restaureringsåtgärder vid behov genomföras för att återetablera livsmiljötyper på ytterligare arealer i syfte att nå gynnsam referensareal. En central del av förordningen är kraven på kontinuerlig förbättring och icke-försämring. Det innebär att restaureringsåtgärderna ska syfta till att berörda områden fortsätter att utvecklas mot gott tillstånd samt att medlemsstaterna ska sträva mot att förebygga avsevärd försämring av områden som redan är i gott tillstånd eller som behövs för att nå förordningens tidsatta restaureringsmål.

För områden utanför Natura 2000 ger artikel 4.13 medlemsstaterna möjlighet att, under vissa förutsättningar, tillämpa icke-försämringskraven på nivån för varje biogeografisk region i stället för på varje enskilt område. Inför fastställandet av den slutliga planen återstår ett nationellt ställningstagande till hur och i vilken utsträckning 4.13 skulle kunna tillämpas med avseende på artiklarna 4.11 och 4.12.

Regeringen avser att överväga om det finns ett behov av att ta fram ytterligare underlag för att precisera och operationalisera centrala begrepp, kriterier och bedömningsgrunder för rättssäker och kostnadseffektiv tillämpning, med beaktande av den flexibilitet som förordningen medger. Förordningen ställer även krav på omfattande övervakning och kunskapsuppbyggnad för att säkerställa att tillståndet i berörda livsmiljötyper är känt och kan följas upp över tid.

3. Sveriges utkast till Plan

Sveriges utkast till plan beskriver strategier, mål, referensarealer samt prioriterade åtgärder som bidrar till att uppnå förordningens mål. Utkastet till plan indikerar även vilken finansiering som Sverige har för detta. Utkastet till plan lämnas in enligt EU:s planformat. Där ingår 14 kapitel indelat i tre huvudsakliga delar;

Del A innehåller beskrivning av medlemsstatens övergripande strategier, hur planen samverkar med andra prioriterade områden, hur den har tagits fram samt finansiell information.

Del B innehåller information om restaureringsbehov, mål och prioriteringar. Här beskrivs bland annat tillståndet för olika ekosystem och arter, vilka livsmiljöer som behöver restaureras, vilka mål som ska uppnås till 2030, 2040 och 2050.

Del C innehåller de konkreta åtgärdspaketen som Sverige föreslår för att uppnå målen i naturrestaureringsförordningen. Åtgärderna är grupperade efter ekosystem (skogsekosystem,

jordbruksekosystem, våtmarker, sjöar och vattendrag, marina miljöer, urbana ekosystem, samt övriga land- och kustekosystem) och övriga åtgärder.

Denna skrivelse sammanfattar några av de viktigaste delarna av det som redovisas till Kommissionen. Utkast till plan innehåller inte några förslag på de regelförändringar som eventuellt kan vara nödvändiga för att säkerställa förordningens genomförande i Sverige. Behovet av eventuella regeländringar kommer att analyseras och beredas av regeringen i särskild ordning.

I förslaget till plan ingår 39 sammanfattande åtgärds paket. Sveriges landyta utgör 10 procent av EU:s landyta. Det medför därför ett relativt stort beting för Sverige, som behöver genomföras målriktad och kostnadseffektivt. Att restaurera stora arealer av svensk natur berör många aktörer som kommuner, näringsliv, organisationer och civilsamhälle. Ändamålsenliga ersättningsmodeller och andra ekonomiska styrmedel, vägledning och samordning utgör huvudparten av de föreslagna åtgärderna för att möjliggöra frivilliga insatser från aktörer.

Ökad kunskap om livsmiljötyper och livsmiljöer för arter kommer att vara en förutsättning för att Sverige ska kunna planera och prioritera hur de åtgärder som ingår i planen ska genomföras på ett framgångsrikt och kostnadseffektivt sätt. Helheten av de beskrivna åtgärds paketen, eventuella författningsändringar, nationella vägledningar, restaureringsåtgärder, ekonomiska styrmedel och stärkt myndighetssamverkan bedöms medföra, långsiktiga och varaktiga positiva effekter på den biologiska mångfalden och ekosystemen i Sverige.

3.1 Strategier

Sveriges ansats för att nå målen i förordningen omfattar fyra huvudsakliga tematiska områden; områdesskydd, restaurering, utveckling av styrmedel, samt kunskapsuppbyggande åtgärder. Ett genomförande inom varje områden bör utgå ifrån bästa tillgängliga kunskap, befintliga nationella system och prioriteringar inom naturvård, vattenförvaltning, jordbruk, skogsbruk och andra berörda politikområden. Åtgärder bör prioriteras där de gör störst nytta och kan genomföras kostnadseffektivt, med hänsyn dels till andra angelägna samhällsintressen, såsom totalförsvarets behov, pågående mark- och vattenanvändning inklusive livsmedelsproduktionens behov av markavvattning, bostadsbyggande samt skydd och bevarande av kulturmiljö, dels till regionala förutsättningar, samt berörda näringars långsiktiga konkurrenskraft.

För perioden fram till 2030 avser Sverige i första hand prioritera restaureringsåtgärder för livsmiljötyper inom Natura 2000-områden där det redan finns kunskapsunderlag och praktiska förutsättningar för kostnadseffektivt genomförande. Frivilliga initiativ inom andra områden kommer att underlättas i möjligaste mån, genom till exempel information, rådgivning och stöd.

Kunskapsuppbyggnad är en central del av Sveriges inledande arbete. Kunskapen om livsmiljötypernas förekomst, tillstånd och åtgärdsbehov behöver förbättras. Sverige har etablerade system för miljöövervakning, rapportering enligt art- och habitatdirektivet, vattenförvaltning och nationell uppföljning av naturmiljöer. Dessa system utgör en viktig grund för att successivt förbättra kunskapen om livsmiljötypernas förekomst, tillstånd och åtgärdsbehov enligt restaureringsförordningen.

För att uppfylla kunskapskravet kommer Sverige att arbeta med utveckling av kunskapsunderlaget utifrån befintlig miljöövervakning och kunskap om skyddsvärda kulturmiljöer och -värden. Arbetet utgår ifrån befintliga nationella data, etablerade inventerings- och uppföljningssystem samt metodutveckling och analys av hur systemen kan utvecklas eller kompletteras. I Sverige utgör miljömålssystemet en etablerad del av uppföljningen av miljöarbetet i samhället. Miljökvalitetsmålen pekar ut långsiktiga målbilder för Sveriges miljö. Den systematiska och regelbundna uppföljningen av miljön utgör en etablerad process för att utvärdera och vid behov föreslå justeringar av befintliga styrmedel och statliga åtgärder för att de långsiktiga målen ska kunna nås.

3.2 Mål & Utgångspunkt för restaureringsåtgärder

Artikel 4 Restaurering av land-, kust och sötvattensekosystem och artikel 5 marina ekosystem

Enligt artikel 4 i förordningen ska medlemsstater genomföra restaureringsåtgärder för att förbättra tillståndet hos de livsmiljötyper som anges i bilaga 1 av förordningen. Naturrestaureringsförordningen utgår från livsmiljötyperna i art- och habitatdirektivet, men organiserar dem på ett annat sätt för restaureringsändamål och för att kunna tillämpa de kvantitativa restaureringsmålen i förordningen. Enligt artikel 5 i förordningen ska medlemsstaterna genomföra åtgärder för att förbättra tillståndet för de marina miljöerna listade i bilaga 2 till förordningen. Tabell 1 och 2 sammanfattar Sveriges redovisning för artikel 4 och 5.

Tabell 1: FRA (referensarealer) samt restaureringsmål 2030 och 2050 för grupp av livsmiljötyper i artikel 4. *inklusive livsmiljötyper för vilka undantaget 4(2) nyttjas. **inklusive livsmiljötyper för vilka undantaget 4(5) nyttjas. Referensarealerna för de hävdade gräsmarkerna anges tillfälligt som nuvarande arealer när analys fortfarande pågår och för de skogliga livsmiljötyperna används de referensarealer som rapporterade enligt artikel 17. Arealerna anges i km². Uppgifterna är preliminära. Inför den slutliga planen fortsätter kvalitetssäkringen av underlaget och dess metodmässiga enhetlighet.

	FRA (bästa uppskattning)	Mål för återetablering till 2030*	Mål för återetablering till 2050*	Areal i okänt tillstånd	Areal i inte gott tillstånd	Mål för restaurering till 2030**	Mål för restaurering till 2050**
Våtmarker	83962	83,62	278,8	1871	8578	4234	6944,8
Klippor och dyner	3402	69,8	232,7	1052	399		359
Gräsmarker	9159	0	0	677	1301		1171
Sjöar och vattendrag	27609	115,9	386,2	14107	4043		3395
Steppar och heder	21196	0	0	2120	0		0
Skog	37994	0	0	9869	1026		833

Tabell 2: FRA (referensarealer) samt restaureringsmål 2030 och 2050 för grupp av livsmiljötyper i artikel 5. Arealerna anges i km².

Artikel 5						
	FRA (bästa uppskattning)	Areal att återetablera 2030	Areal att återetablera till 2050	Areal i inte gott tillstånd	Areal att restaurera till 2030	Areal att restaurera till 2050
Grupp 1: Sjögräsbäddar	1801	15,7	52,5	986	1767	887
Grupp 2: Makroalgskogar	4520	39,5	131,6	1042		938
Grupp 3: Skaldjursbäddar	5325	46,5	155,1	2510		2259
Grupp 4: Maerlbäddar	39	0	0	3		2,7
Grupp 5: Bäddar av svampdjur, koraller och korallalger	4248	0	0	1342		1208
Grupp 6: Hydrotermala öppningar	10	0	0	4		3,6
Grupp 7: Mjuka sediment (inte djupare än 1 000 meters djup)				72251		36735

Artikel 8 Urbana miljöer

Artikel 8 syftar till att stärka grönska i städer och tätorter. Senast 2030 ska det säkerställas att det inte sker någon nettoförlust av urbana grönytor och trädkrontäckning jämfört med 2024. Från och med 2031 ska det ske en ökande trend av urbana grönytor och trädkrontäckning tills dess en tillfredsställande nivå har uppnåtts. Den tillfredsställande nivån ska fastställas av medlemsstaterna efter anvisningar från Kommissionen.

Artikeln gäller för urbana ekosystemområden som fastställs i enlighet med förordningen. I Sverige är det totalt 151 kommuner som är berörda. I det utkast till plan som lämnas in till Kommissionen saknas uppgifter om de urbana ekosystemområdena i dessa kommuner eftersom regeringen ser ett behov av att arbeta vidare med analysen av hur områdena lämpligast ska avgränsas.

Artikel 9 restaurering av naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos tillhörande svämplan

Artikel 9 syftar till att återställa vattendragens naturliga konnektivitet genom att avlägsna vandringshinder och andra artificiella barriärer så att fler kilometer älvar och vattendrag blir fritt strömmande. Information om den totala längden fritt strömmande vattendrag som ska uppnås till 2030 genom att befintliga artificiella vandringshinder utreds vidare till inlämning av slutgiltig plan. Barriärregister lämnas inte i utkast till plan utan lämnas i slutgiltig plan.

Artikel 10 Restaurering av populationer av pollinatörer

Artikel 10 syftar till att vända minskningen av pollinatörer, såsom bin och fjärilar, senast 2030 och därefter säkerställa en långsiktigt ökande utveckling för deras populationer genom övervakning och restaureringsåtgärder. Ett preliminärt restaureringsbeting på 500 km² lämnas i utkast till plan.

Artikel 11 Restaurering av jordbruksekosystem

Artikel 11 syftar till att restaurera jordbruksekosystem genom att stärka den biologiska mångfalden och öka viktiga ekologiska funktioner i odlingslandskapet. Artikel 11 kräver att medlemsstaterna regelbundet följer upp och rapporterar utvecklingen för utpekade indikatorer. Sverige gör i nuläget inget val av vilka indikatorer som vi har för avsikt att följa upp och senare redovisa till Kommissionen. Målnivåer för återvätning av torvjordar behöver utredas vidare inför inlämning av den slutgiltiga planen.

Artikel 12 Restaurering av skogsekosystem

Artikel 12 syftar till att förbättra den biologiska mångfalden i skogsekosystemen. Medlemsstaterna ska uppnå en ökande trend för index över vanliga skogsfåglar och för minst sex av de sju indikatorerna i förordningen, bland annat död ved, andel skog med olikåldrig struktur, skoglig konnektivitet och lager av organiskt kol.

Sverige bedömer att samtliga sju valbara indikatorer inledningsvis är lämpliga att följa. Inför den slutliga planen avser Sverige att återkomma till vilka av indikatorerna som ska rapporteras.

Artikel 13 Plantering av ytterligare tre miljarder träd

Artikel 13 syftar till att öka antalet träd genom plantering och etablering av tre miljarder nya träd i EU på ett sätt som stärker biologisk mångfald och ekosystemens motståndskraft. Ett indikativt bidrag från Sverige till unionsmålet på 15 500 träd redovisas.

4. Kostnader

Naturrestaureringsplanen innehåller ungefärliga kostnader för genomförandet av planen.

De kostnadsuppskattningar som redovisas i utkastet till plan utgår från befintliga kostnader för åren 2024–2026, och budgeterade kostnader enligt statens budget för kommande år. Det är bland annat stöd och ersättningar inom den gemensamma jordbrukspolitiken (uppskattad andel som är relevant för biologisk mångfald), liksom markersättning samt insatser för skogsbruket för naturvårdsavtal och biotopskydd. Vidare ingår stöd och ersättningar till markägare genom anslag till skötsel av värdefull natur för åtgärder inom gräsmark, våtmark, skogsekosystem, akvatiska med flera ekosystem. I beräknat värde ingår även branschfinansierat stöd i form av ersättning via vattenkraftens miljöfond. En stor del av de totala kostnaderna för genomförande av åtgärder enligt planen kommer att utgöras av stöd och ersättningar till berörda parter.

Beslut om finansiering av insatser och åtgärder fattas årligen av riksdagen efter förslag från regeringen.

Tabell 3. Uppskattade årliga kostnader i genomsnitt per år i SEK för åtgärder enligt förslag till nationell plan för naturrestaivering.

	Uppskattade årliga kostnader i genomsnitt under föreslagen planperiod
A Övergripande åtgärder	
A.1 Övervakning och rapportering	280 miljoner kr
A.2 Forskning, inbegripet för att fylla kunskapsluckor	157 miljoner kr
A.3 Övrigt	-
B Åtgärder per typ av ekosystem	
B.1 Våtmarker (kust och inland)	365 miljoner kr
B.2 Gräsmarker	2 055 miljoner kr
B.3 Vattendrag, sjöar, alluviala och strandnära livsmiljöer	1 618 miljoner kr
B.4 Skog och skogsmarker	1 518 miljoner kr
B.5 Stäpper, hedar och buskmarker	-

B.6 Klippor, dyner m.fl.	-
B.7 Åkermark	1 748 miljoner kr
B.8 Urbana	-
B.9 Marina	467 miljoner kr
B.10 Övriga ekosystem	-
C Andra åtgärder som inte rör specifika ekosystem	
C.1 Övrigt	77 miljoner kr
Totalt	8 285 miljoner kr

5. Åtgärder

Arbetet med restaurering av Sveriges natur är ett långsiktigt arbete där förordningen har mål som sträcker sig till 2050. I myndigheternas förslag till naturrestaureringsplan listades 211 åtgärder. Regeringen har utifrån dessa tagit fram 39 åtgärds paket som möjliggör för en flexibel implementering och anpassning efter framtida förutsättningar. De sammanfattar riktningen som behövs för att nå målen i förordningen och innefattar skydd och restaurering, utveckling av styrmedel och ökad kunskap om tillstånd och återhämtning av livsmiljöer vid restaureringsåtgärder.

Tabell 4 sammanfattar åtgärds paketen för skog, jordbruk, våtmarker, sjöar och vattendrag, marina och urbana ekosystem. Förutom det finns åtgärds paket som är övergripande och inte specifikt kopplade till ett ekosystem samt åtgärder för övriga ekosystem och arter.

Tabell 4. Sammanställning av åtgärds paketen i förslag till nationell plan för naturrestaurering

Ekosystem	Åtgärdsnr.	Åtgärd	Beskrivning av åtgärds paketen
Skog	1	Fortsatt arbete med formellt skydd av skog	Fortsatt arbete med formellt skydd av skog för att bidra till långsiktigt bevarande av skogliga livsmiljötyper och livsmiljöer för arter enligt restaureringsförordningen, enligt pågående arbetssätt.
Skog	2	Fortsatt naturvårdande skötsel av formellt skyddade och frivilligt avsatta skogar	Fortsatt skötsel och restaurering genomförs i formellt skyddad och frivilligt avsatt skog enligt pågående arbetssätt. I frivilligt avsatta skogar kan skötsel- och restaureringsinsatser genomföras efter överenskommelse med berörd markägare.
Skog	3	Fortsatt kunskapsuppbyggande för att bidra till måluppfyllelsen för skogliga livsmiljötyper och skogsekosystem.	Kunskapshöjande arbete som omfattar analys och utveckling av kunskap om var livsmiljöer finns och deras tillstånd, skötselbehov och utveckling, med utgångspunkt i befintliga inventeringssystem, metoder och underlag för bedömningar och hur de kan användas för uppföljning och rapportering enligt förordningen. Åtgärden omfattar också kunskapshöjande arbete för att bidra till mål så som en ökande trend för skogliga

			indikatorer, restaurering av populationer av pollinatörer och synergier med klimatanpassningsåtgärder, och rådgivning till och samverkan med skogsägare och förvaltare.
Skog	4	Fortsatt tillämpning och vid behov utveckling av styrmedel för att stödja arbetet med att nå förordningens mål för de skogliga livsmiljötyperna	Fortsatt handläggning och tillsyn av skogsbruksåtgärder enligt nuvarande arbetssätt. Åtgärden omfattar också att analysera och vid behov utveckla befintliga regler och arbetssätt, så som bland annat huruvida biotopskyddsområden på skogsmark på ett ändamålsenligt sätt stödjer nödvändig skötsel av skogliga livsmiljöer och biotoper, samt att analysera om regellättnader avseende återbeskogningsplikten kan vara ändamålsenliga i övergångszoner mellan jordbruksmark och skog.
Skog	35	Uppskalning av befintliga insatser om ytterligare medel tillförs	Uppskalning av befintligt arbete om ytterligare medel tillförs för detta, vilket innefattar utveckling av styrmedel, kunskapshöjande åtgärder och förvaltning, restaurering och skydd av prioriterade områden.
Jordbruk (gräsmarker)	5	Fortsatt skydd av livsmiljöer i jordbruksekosystem	Fortsatt skydd och bevarande av värdefulla livsmiljöer i odlingslandskapet.
Jordbruk (åkermark)	6	Fortsatt utveckling av, skötsel och restaurering av livsmiljöer i jordbrukslandskapet	Fortsatt restaurering och skötsel av ängs- och betesmarker, såsom bete, slätter, hamling av träd, röjning av sly och naturvårdsbränning, samt anpassning av skötsel till förordningens livsmiljöer.
Jordbruk (gräsmarker)	7	Fortsatta kunskapshöjande åtgärder för att möta förordningens krav om gott tillstånd och icke-försämring	Fortsatt utveckling av nationell inventering av tillståndet och skötselbehovet i gräsmarkernas livsmiljötyper, övervakning av pollinatörer, komplettering av befintliga planerings- och uppföljningsunderlag såsom NILS och TUFF för gruppen gräsmarker och andra betespräglade miljöer, regionala handlingsplaner för infrastruktur samt genomförande av åtgärdsprogram för pollinatörer.

Jordbruk (åkermark)	8	Fortsatta kunskapshöjande åtgärder för att nå förordningens krav att förbättra biologisk mångfald, markhälsa och landskapsstruktur, samt återvätning av torvmarker	Fortsatta kunskapshöjande åtgärder, till exempel kompetensutveckling och rådgivning för jordbruksekosystem, utveckling av kunskapen om möjligheten att kombinera åtgärder för biologisk mångfald i jordbruksekosystem med livsmedelsproduktion, affärsmodeller och diversifiering av inkomst, utveckling av metoder och digitala verktyg för mer effektiv skötsel. Fortsatt kartläggning av organogena marker samt stärkt forskning och uppföljning av återvätning och andra åtgärder på dränerade organogena marker.
Jordbruk (gräsmarker)	9	Fortsatt utveckling av styrmedel för att gynna bete och slåtter och brukande för att minska förlusten av hävdade marker i landet för att nå förordningens krav för livsmiljöer i jordbrukslandskapet	Fortsätta arbetet med styrmedel för att anpassa och utveckla åtgärder, ersättningar och villkor som gynnar skötsel, bete och slåtter i hela landet, stimulera insatser för att bevara och öka antalet jordbruksföretag, betesdjur och brukad jordbruksmark i hela Sverige samt stärka skötsel av småbiotoper och Natura 2000-områden.
Jordbruk (åkermark)	10	Fortsatt arbete med styrmedel för att gynna skötsel av jordbruksmark för att förbättra biologisk mångfald, markhälsa och landskapsstruktur, och minska utsläppen av klimatgaser	Fortsatt arbete med styrmedel för att öka variationen av livsmiljöer i åkerlandskapet, minska risker med växtskyddsmedelsanvändning, gynna fler våtmarker i odlingslandskapet genom riktade effektiva stöd och ändamålsenlig reglering, inklusive torvmarker, gynna markhälsa och pollinatörer.
Jordbruk (gräsmarker)	32	Uppskalning av befintliga insatser om ytterligare medel tillförs	Uppskalning av befintligt arbete om ytterligare medel tillförs för detta, vilket innefattar utveckling av styrmedel, kunskapshöjande åtgärder och förvaltning, restaurering och skydd av prioriterade områden.
Våtmarker	11	Fortsätta pågående arbete med områdesskydd av värdefulla våtmarker	Fortsatt arbete med värdefulla våtmarker genom förvaltning av skyddad natur så som naturreservat och Natura 2000-områden och andra skyddsformer.
Våtmarker	12	Fortsatt arbete för att bevara, sköta och restaurera våtmarker med fokus på biologisk mångfald, klimatnytta, vattenhushållning och klimatanpassning	Fortsatt arbete med återetablering och återvätning av utdikade våtmarker, restaurering av igenväxta våtmarker och återkommande hävd.

Våtmarker	13	Utveckling av kunskapsunderlag samt kunskapshöjande åtgärder om våtmarkslivsmiljötyper	Kunskapshöjande åtgärder som innefattar utveckling av nationella underlag som visar var områden av olika livsmiljötyper och arters livsmiljötyper förekommer samt deras tillstånd, samt stärkt rådgivning till skogliga aktörer om källor och källkärr i skogsmark.
Våtmarker	14	Fortsatt utveckling av styrmedel för att underlätta och stödja återetablering av våtmarker och minska exploatering av befintliga våtmarker	Fortsatt utveckling av styrmedel för effektiva ersättningssystem för återetablering, restaurering, och hävd av våtmarker för att gynna våtmarkernas livsmiljötyper, för att minska administrativa hinder för markägare som vill genomföra åtgärder, minska fragmentering av landskapet och negativ hydrologisk påverkan, minska nettoutsläpp av växthusgaser från torvmarker, samt stimulera utveckling av alternativa finansieringsmekanismer för stöd till våtmarksrestaurering.
Våtmarker	36	Uppskalning av befintliga insatser om ytterligare medel tilldelas	Fortsatt arbete utifrån tillgängliga resurser och beslut. Det kan innefatta utveckling av styrmedel, kunskapshöjandeunderlag, åtgärder och förvaltning, restaurering och skydd av prioriterade områden.
Sjöar- och vattendrag	15	Fortsatt utveckling av kvaliteten på akvatiskt områdesskydd	Fortsatt arbete för att höja kvaliteten på akvatiskt områdesskydd för sjöar och vattendrag, i första hand inom Natura 2000-områden genom strategiskt och effektivt restaureringsarbete utifrån ett avrinningsområdesperspektiv och som optimerar synergieffekter mellan terrestert och akvatiskt områdesskydd.
Sjöar- och vattendrag	16	Fortsatt utveckling av det akvatiska restaureringsarbetet	Fortsatt utveckling av det akvatiska restaureringsarbetet för att anpassa det till naturrestaureringsförordningens syfte och mål genom planering, strukturering och prioritering av det fysiska åtgärdsarbetet, genomförande av karteringar och fysiska åtgärder anpassade till NRF:s syfte samt uppföljning och utvärdering av fysiska åtgärder.
Sjöar- och vattendrag	17	Fortsatt utveckling och planering av ett strukturerat kunskapsbyggande	Fortsatt utveckling för att samla och vidareförmedla kunskap genom vägledningar och webbaserade informationskanaler, utveckling av insamling av data och uppdatering av befintliga databaser för till exempel kartering och miljöövervakning, utveckling av utbildningar på olika nivåer samt

			samordning av befintliga klassificeringssystem och NRF.
Sjöar- och vattendrag	18	Genomföra omprövning av vattenkraft enligt nationell plan för moderna miljövillkor	Fortsatt genomförande av den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften. Planen ger en nationell helhetssyn i frågan om att berörda verksamheter ska förses med moderna miljövillkor. Genomförandet ska ske med en effektiv avvägning mellan förbättringar i vattenmiljö och en säker tillgång till vattenkraftsel.
Sjöar- och vattendrag	19	Fortsatt utveckling av styrmedel för effektiv samordning av fysiska åtgärder inom avrinningsområden från källa till hav	Utveckling av regional och lokal åtgärdsplanering på huvudavrinningsområdesnivå från källa till kust för koordinering av administrativa och fysiska åtgärder med syfte att samordna åtgärdsarbetet enligt vattenförvaltningsförordningen, havsmiljöförordningen och naturrestaureringsförordningen samt koordinering med åtgärder för havsmiljön.
Sjöar- och vattendrag	34	Uppskalning av befintliga insatser om ytterligare medel tillförs	Uppskalning av befintligt arbete om ytterligare medel tillförs, vilket innefattar utveckling av styrmedel, kunskapshöjande åtgärder och förvaltning, restaurering och skydd av prioriterade områden.
Marina	20	Fortsatt utveckling av marint områdesskydd	Fortsatt utveckling av marint områdesskydd för att förhindra försämring av tillståndet för livsmiljötyper och arters livsmiljöer genom administrativa åtgärder samt ett strategiskt och effektivt åtgärdsarbete utifrån ett avrinningsområdesperspektiv och som optimerar synergieffekter, inklusive revidering av befintliga planer i linje med NRF samt åtgärder för att minska föroreningar och skräp.
Marina	21	Fortsatt utveckling av det marina restaureringsarbetet	Fortsatt utveckling av det marina restaureringsarbetet för att nå naturrestaureringsförordningens syfte och mål genom planering, strukturering och prioritering av fysiska och administrativa åtgärder, genomförande av karteringar samt administrativa och fysiska åtgärder anpassade till krav enligt NRF, samt uppföljning och utvärdering av fysiska åtgärder.

Marina	22	Fortsatt utvecklig och planering för ett strukturerat och samordnat kunskapsbyggande och samsyn om den marina miljön	Fortsatt utveckling av styrmedel, samordning och samsyn genom att samla in och vidareförmedla kunskap via vägledningar och olika informationskanaler, revidera för att samordna lagtexter samt samla in data och uppdatera befintliga databaser.
Marina	33	Uppskalning av befintliga insatser om ytterligare medel tillförs	Uppskalning av befintligt arbete om ytterligare medel tillförs för detta, vilket innefattar utveckling av styrmedel, kunskapshöjande åtgärder och förvaltning, restaurering och skydd av prioriterade områden.
Urbana	23	Fortsatt utveckling och planering av strukturerat kunskapsuppbyggande genom vägledning för att säkerställa förordningens krav om urban stadsgrönska och trädkrontäckning	Vägledning om hur ekosystemtjänster och stadsgrönska kan tas tillvara och integreras i planering, byggande och förvaltning av den bebyggda miljön i städer och tätorter. Arbete med kunskapsuppbyggnad för att nå mål och inriktning som berör de urbana ekosystemen. Åtgärderna förväntas också gynna pollinatörer.
Urbana	39	Uppskalning av befintliga insatser om ytterligare medel tillförs	Uppskalning av befintligt arbete om ytterligare medel tillförs, vilket innefattar utveckling av styrmedel, kunskapshöjande åtgärder och förvaltning.
Övriga land- och kust	24	Fortsatt utveckling av restaureringsarbete för att gynna övriga land - och kustekosystem	Fortsatt restaurering, till exempel städning av stränder vid kusten från skräp, bete av exempelvis glasörtstränder, insatser mot invasiva främmande arter, lokala förvaltningsåtgärder för att begränsa predation på fåglar och ägg samt övrig lämplig skötsel av livsmiljöerna.
Övriga land- och kust	25	Fortsatt förvaltning av skyddade områden för att gynna övriga land - och kustekosystem	Pågående naturvårdsarbete för rasmarker, branter och grottor fortsätter. Här ingår bl.a. förvaltning av skyddade områden och fortsatt tillämpning av artskyddsreglerna inom ramen för förvaltning och skötsel av värdefull natur.
Övriga land- och kust	38	Uppskalning av befintliga insatser om ytterligare medel tillförs	Uppskalning av befintligt arbete om ytterligare medel tillförs för detta, vilket innefattar utveckling av styrmedel, kunskapshöjande åtgärder och förvaltning, restaurering och skydd av prioriterade områden.

Övrigt	26	Befintliga naturvårdsinsatser som bidrar till målen för livsmiljötyper och arter	Inom ramen för befintliga myndighetsuppgifter och beslutade anslag fortsätter förvaltningen av skyddad natur, insatser mot invasiva främmande arter och befintliga åtgärdsprogram för hotade arter, i den utsträckning insatserna bidrar till målen i förordningen. Utifrån tillgängliga anslag utveckla och förstärka förvaltning av skyddad natur, arbetet med invasiva arter och befintliga åtgärdsprogram för hotade arter för de livsmiljötyper och arter som omfattas av förordningen.
Övrigt	27	Kunskapsunderlag, miljöövervakning och information för att bidra till att uppnå förordningens mål	Fortsätta arbetet att, inom ramen för befintliga anslag, samla och vidareförmedla kunskap till målgrupper om förordningens syfte och mål och tillämpning för att bidra till nationell miljöövervakning i den utsträckning som behövs för att uppfylla förordningens krav.
Övrigt	28	Utveckling av styrmedel, finansierings- och ersättningsformer	Utveckla styrmedel som stimulera utvecklingen av alternativa finansieringskällor för stärkta ekonomiska incitament att bevara och utveckla de naturvärden som förordningen omfattar. Åtgärden innefattar att ta fram kunskapsunderlag om behovet av och förutsättningarna för möjliga styrmedel samt finansierings- och ersättningsformer för biologisk mångfald. Kunskapsunderlaget kan omfatta frivilliga marknadsbaserade lösningar och finansieringsmekanismer, flexibla naturvårds- och ersättningsformer, ekologisk kompensation vid förändrad markanvändning, möjliga naturkrediter eller motsvarande system samt möjligheten att beakta biologisk mångfald i offentlig upphandling.
Övrigt	29	Nationell myndighetssamordning och aktörsdialog för miljöövervakning, informationshantering samt åtgärdssamordning i genomförandet på nationell, regional och lokal nivå	Skapa förutsättningar för genomförande av den nationella restaureringsplanen genom stärkt samverkan på nationell, regional och lokal nivå mellan offentliga, privata och ideella aktörer av miljöövervakning, åtgärdssamordning samt informationshantering. Åtgärden avser nationell samordning och uppföljning av åtgärder i den nationella restaureringsplanen. Åtgärden omfattar även samordning av den miljöövervakning, informationsförsörjning

			och rapportering som behövs för att uppfylla förordningens krav.
Övrigt	30	Restaureringsåtgärder för att förbättra kvalitet, areal och konnektivitet i livsmiljöerna vilket förbättrar förutsättningarna för arter med störst skyddsbehov.	Utöver de restaureringsåtgärder som föreslås för ekosystemen behövs fortsatta riktade åtgärder, till exempel åtgärder i sandmiljöer på landskapsnivå, åtgärder för särskilt utsatta arter med störst skyddsbehov såsom fjärilar och vedlevande leddjur, åtgärder för skyddszoner mot vatten och våtmarker i skogsekosystem, skötsel av skyddsvärda träd med fokus på vedlevande leddjur, utökad samverkan om vedlevande skalbaggar i skogliga miljöer, åtgärder för sädesfält och rapsfält med låg skördepotential samt skötsel av lövbrännor.
Övrigt	31	Kunskapsinriktade åtgärder för att förbättra analysen av åtgärdsbehov	Kunskapsinriktade åtgärder för att förbättra analysen av åtgärdsbehov, utveckla underlag för riktade insatser samt stärka kunskap och samordning exempelvis kunskapsunderlag och samverkan om predatorkontrollerande åtgärder för hotade fågelarter.
Övrigt	37	Uppskalning av befintliga insatser om ytterligare medel tillförs	Uppskalning av befintligt arbete om ytterligare medel tillförs, vilket kan innefatta översyn och tillämpning av befintliga styrmedel, samverkan och kunskapshöjande åtgärder.